ԱԶԳԱՍԷՐ

ՈՒՍՈՒՄՆ ԱՌՆԷ ԶՄԱՐԴ ԵՐՋԱՆԻԿ

ՕՐԱԳԻՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆԻ՝ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԲՆԱԿԱՆ, ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ
ԳԻՏԵԼԵԱՑ.

ՀԱՏՈՐ Ա. ԹԻՒ 14. ԿԱԼԿԱԹԱ 1845. Նոյեմբեր 15.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԿԱԼԿԱԹԱ.

ԱՂԱՂԱԿ ՍՐՏԻ

Կա՛յ արդեօք մին աստուածասէր անձն . որ մեզ, ի Հնդկաստան բնակեալ Հայոց ազգիս ասէ, թէ այսքան ժամանակաւու-թեամբ ընչո՞վ այժմ մխիթարեցաք . Մենք մեղէն եղած՝ ամպը ինքնաբերաբար թափեցի պէս չատացանք . թէ որոք մայրենին ձայն կամ արձան անձինք . Աղաչեմ , նախ քան զանձն մեր՝ Հաւկասիայ , աղաչել շատեմք բերանն . գիտեմ հայրենասիրութեան կարիսնեք ինձ մերոյ և կասէք՝ ինչ՞ աշխարհէ անձանօթ ամենայն . որ չէս գիտում որ մեք Հայոմք . Հայաստան մեր Հայ-րենիքն . Էջմիածին մեր մայր Աթոռն-այ . Որքանակալութիւն կաթողիկոսն մեր հօգեւոր Հայրենաց . որպէս յետ Նորա Ջ...մեր Ամենափրկչին Տեառն Աստու-ծոյն , և անդ նստած Թորգոմ Սրբազան Լուսաւորչին . Մեր Ազգն , մեր եղբարքն , եթէ մեր մայրենի ձայն չլինին մեզ ապա եւ ինչ պիտի լինին . — Իրաւ է այս , այժմ բոլորովին եւ եւ առ հասկանալ . միայն տխուրմամ . և այն հոգեւոր չափ . որ այսպիսի տարաբաղդ վիճակի առ պատահեր , որ այսպիսի առատ մայրենի ձայնոց կամ արձանոց՝ չատ օրոց որոք կենդանաբար հիւթ , կամ մնացեալ չեմ առել . որ զանէ սրտիս զասանողն՝ այ-սինքն չոյսանալն , ի դառըս անձկու-թեան փոխարէն .

Ինչ՞ հրաշալիք կան յԷջմիածին , որոց զանէ լուր չունիմք . ինչ՞ դպրոցաց պայծառութիւն , ինչ՞ եղբարց յառա-ջադիմութիւն . ինչ՞ քաղաքական առա-ւելութիւն , ինչ՞ գիտութեան նա-խադրութիւն , ինչ՞ նոր շինութիւն ,

ինչ՞ նորոգութիւն, ինչ՞ բարեկենդանութեան Ազգի յայս ՝ի Գաղղիոյ քաղաք գրեր գրենք, կամելոյ հաղորդեցանենք, անանենք սոյն երբեմն սիրելի հասարակութեան ո՞ր մին անձանց այս ազգանացեալ այսպիսի մի հայրենեաւ, և որդեակք չնորհաց, որ զանձ նորա միանորութեամբ այսօր աստուածութեամբ մեզ ընտկեսցէք՝ կարողանանք որոց մեր Հայրենեաց մասին օրպաբերալ հաղորդեանցն պատասխանի տայք. և ոչ թէ կայ ՝ի գլուխ անօթութեան ասենք Հայաստանեաց գիր չունինք. Հօրոց գիր չունինք.

ԱՌ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆԻՍ

Մեծ ուրախութիւն կհամարեմք մեզ գտանել և տպագրել սոյն Աստուածականի գրաւորական հանդամանաւորութիւն, որ կդարձեալին ու դարձել մեզ. Որպէս սորին քանիս հրատարակեցանք, և զատ հանդամանաւորութիւնքն են՝ ի բնակց անգիրն գանգատ. Բայց որովհետեւ մեզ սիրելի է որ մեր կանոնքն անխախտ պահելով՝ մեր Հանդամանաւորացն և զանցառու չգտանիցեմք. վասն որոյ այժմ սկսեալ յարգել կենդանեաց մեր Ցաւցոյ Աստուածականաց, որ ինչ և ասել կամին, եւ հրաժարութեամբ կամ անուամբ ազգերին՝ եւ վասն միոյ ճանաչութեան եւ երկրպագ՝ որ ինչ նուրբ մերոյ գրած լինին վասն տպագրութեան, նմանակաց յանուրեալ միայն սան, որ ամէն ժամանակաւ հանկանալի լինի. քանզի մեզ ասելին խառնացաւք. և տեսուրանք որ պատուիրեալ ժամանակ չունիմք.

—Անցեալ թիւ Ազգասիրութե հրատարակեցինք Լոնդոնոյ թղթատարի հատածէն. — Օգոստափառ Թագուհին Անգղիոյ՝ վերադարձեալ ի Փարիզէն, միշտ երեսան և մեծ ժամ՝ ՝ի Լաւ այրեալ Գաղղիոյ Թագաւորի հետ անցուցանելով ՝ի խուն. Նոյ թէ Թագուհին ակրելութիւն չունէր թէ ինչ՞ տեսակ արտօրութիւն էր նորին ազգային, որոյ ՝ի զինու հրաւիրելէր ինքն, և այնքան ցուցի թագուհւոյ իւր այս անուղղ անտարնան մինչ արտասուաթոր լալ. — Նշանաւոր անուն անուանեցանումս իւր թշուառութիւն երկպառակութեամբ. — Բաց խառնակութեան ՝ի մէջ Անգղիակոնաց և փառաւորութեան նորեքոյ առաւել քաղաքական այս հրգեհում. — Մին քանի անձինք ընկերակաց փախստական են զարձել. և ընդ հականակին՝ Փերման զիղ նոր ժողովուրդ որ բառ որէ չառաւոնն և զօրանուամբ. — Ամերիկոյ նշանոյ բարձրացնել վասն պատերազմի և վասոյ. և մերձ 3 կամ 4000 զօրք Տեքսոս պատերազմն. Հանրապետութ յաղթութեան ընդհակառակ զինուորել. որ «Հաշտեաց բաժող» կոչի սան Մեքսիքայի խաղաղութ. Տասն միլիոն դոլար մասնել կայ Հանրապետականութեան պարտարանուն, և կանգրէս կամ ժողովն կարգակէ 20 կամ 30 միլիոն մասնել եւ՝ վասն ամենայն.

— Անգղիական ընկերութիւն մեծաշնորհակալութեամբ խոստովանի գերապատիւ Հերեգորեական ընկերութեան Չէմպըրլէն Մըրհէտ Անդրեասեան ՝ի Կալկաթա, վասն շնորհելոյ նորա ՝ի սպասուն Անգղիական Փրանգասիոնեան զօրքերակն անանուն և յայտ սիրանի Օրինդրութեան իւրոյ. ոչ միայն նշանաւոր հասարակութեան իւրոյ մինչ ցայժմ, այլ նա և խոստանալով դադարեալ սպասուհեա են.

—ՔԱՆԱԳՐԵՑԻ. Նարոք Կէդամ ու Մուղլը Բէկն մը, որին Հասան, Օհանյ Բէհաղուբի, և պաղտական Բերթէր Նէզամին Հէկթորետայ որ ՝ի Փարիզէ.

հասելոյ 'ի Բոմպայի որ Հնդկաց ։ և
իշխողաց Ալի Մահմուտ Խանին ասեն ։

— Երկու մարդասպան Մահմետականք
օրինօք կախուեցան են ։ Օգոստոսի 21 ումն ։
Սոքա երկու Մահմետականք կնանիք
հանդերձ 'նոցա մին մանուկ աղջկամբ
բօքն` խարով քաղաքէն դուրս տա-
նում ։ և խոսք մին արարած` սեղն
'նոցա և խղճուկ աղախնաւորին սպա-
նօղեան ամուրյաւ` բայց 'նոցա զարդերն
յափշտակեցին, և այսօր անհնոյն իշխա-
նամբ` Աղգապաշտութեան վճռին խոյտա-
ռակ մահու ան յայտնեցաւ ։ Զար-
մանալին այն է , որ անդ ալ դիմեալ
կամ` Ղօտլին ։ նոցա անառք մնայորդքն
այժմէնքն գէշ էին , որ արժանի էր սպա-
նանութեանց ասել ։ իբր մին պատուա-
կան 'ի շփոթ Հայրապետն մարդով և
մեծ հանդիսիւ տարել խաղել ։ որոյ
մասին գրուման ։ որ այնսի քննութեան
լինի ։ Զմիւռ. Դիտէտ. Սեպ. 21 ։

— ԱԳՐԱ ։ փոխարքայ Արևելեան Հնդ-
կաց այնի Թամզէր Ըգրա անցեալ Նո.
ոյ 30 ումն ։ և շրջեալ 'ի Փաթիպուր ,
'ի Սիկրի ։ Բուլթապուր և Դէլի , անցա-
նէր ասա 'ի վերայ Բենդերքանդայ 'ի
Դելլի ։ Հաստատ կարծեցայ , թէ Սա-
րս խաղաղասէր մասնատութիւն չէ
ուզեցէր կռիւ բանալ ։ եթէ Սիկեան
անցնեն չասան ։

— ԽԱՒՍԱՍՏԱՆ ։ Զօրանցեալ կուսակալ
կովկասեան նահանգաց ։ պատերազմեալ
բանակ Դամրաց այժմէնքն Չէրքէզի
իշխանի հետ ։ որոյ անունմնոյ եղէլ
Զամիլ ։ և շատ գժուարութեամբ և
կորստեամբ ։ առնել յաղթէ ։ ամրացեալ
Անդի , և 'ուրշի զօրաւորաց 'ի տաճկական
Սև ծովու ։ բայց պատերազմ կովկասե
թագաւորին և յափշտակութեամբ
ամբողջ ազգաց ոչ կոչեն զաղմնիք ։ և
ոչ յաղթելէնոյ անձին համարեած ,
վասն որոյ գրեթէ ամէն տարի այն
գունդ կրկին մը ազգէնոյ գրեկէ ։ շատ
կեւ գրելոյ ։ Քանզի այսպիսի դաշնակ
ոչ առանց առա ։ և ոչ ազդելով ապարգեաց
Համարելի , 'ի պատահմանն անհնարատու-
թեան ազգին սոյն միայն գրա-
մամբ ։ Բայց թէ Զօրանցեալ կուսա-
կալն այս տասնապետ Թեամբայ գեղեցիկ
հնարք գտել , որ 'նոցա մեծ ապստամբ
անգլին ։ որ լինին [illegible] , կրակ ապա-
ռասի և մէկ 30 տուն դղեկ բարձած
նաւթ ։ ձիւթ , և այլ դիւրավառելի
նիւթերոյ ստորին որ նոյն [illegible]
կրակ ասեն ։

— ԵԳԻՊՏՈՍ ։ Բարձրագոյն Եղար-
քան անցեալ ամսոյ 8 ումն Աղէքսանդ-
րու ց եկեալ գէպ յՌւբբու Գա-
լասն ։ և անտի 'ի միջնաբերդն ։ Անձամբ
խիստ առողջ և ուրախ եղել , և Քաւ-
ռած խորն ամեն կռունք պարգեւի ,
որ երեւի հասարակաց ցանկալի և ա-
զօթից արժանաւոր լայժ ։ Ուղղեալ
ատ մի միայնայ , որ կարողայ այս եկեղեց
կառավարել ։ Յարժամ եղիպտոսի 'ներ-
կայեւ կացութիւնն համեմատենք էն
ժամանակի հետ որ սա 'նոր ձեռք ա-
ռաւ , մեծ յանդգնաբար թէեւ կպաւմենք
դէպ սա հասարակաց օգուտ և անկար-
գութիւն ։ կարելիւոյ մեր քննեցուցան-
գոյց անանց համբերելի լինի ըսել , որ եր-
կու շարաթով յառաջ մին Թուրքու-
լանալ անձն , հանդերձ իւր խօսք Թուղթ
կնքամբ միջոցներուն Հայսմաւուրք ե-
կեղեցում , և ոչ ոք չի առում թէ ա-
քեր վերայ յանցք կան ։ 'Այսպէս
ըսէ , որ զանազան անձինք զանազան
ժամանակաւ [illegible] պատրաստւ
կարել վասն իւրեանց կաչառանութեան
և այլ մասնաւոր յանցանաց ։ որ այլ
անգլիացւոց զուցէ ատելական գործա-
ծութիւնք ան համարած ։ Եթէ միայն
երկուք անձինք խօսելու պարտաւորեն ա-
'նէք ։ Եղիպտոս շատ առաւել կմագնէր ։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.

ՇԱՔԱՐ.

(Շաքարամշակութիւն)

Հողերը, ուր և ճակնդեղոյ ներգործութեանց վերայ.

Ցամաքացեալ հողեր, ուր և ճակնդեղներ մեծ ներգործութիւն ունին շաքարեղէնաց մշակութեան և ծաղկելոյ վերայ, որոյ մասին հարկաւորաց մանաւանդ ինչ տեղեկութիւն տալ, որով անհրաժեշտ կարող կլինին շաքարեղէնաց այն կենդանիներից փըրկած պահել, որոց համառօտակապէն ենթադրելով.

Այսոն որոց հարկաւոր մեջ նոր հողերի բնութեան անդրեկամուլ, և այսպ այլոց վերայ խօսել. Գիտնական ունկաղուցեաց կարծիքսոյ որ կաւ և աւազ խառնած հողն շատ աւելորդեայ շաքարեղէնաց աճելոյ համար, և թէպէտ անհրաժեշտ ներգործութիւն շաքարով անցեալ կաղմած եղեան խաղոյն չորանալով. սակայն գիտեն մեծ քանակութեամբ թթուութիւն ներքին մասուցն մեմսայ, ևս և սատարել լոր նմանակութեան.

Ցարեմանեան հեղինակ գանազան սեռաց հողեր կան, որ շատ յարմարեան շաքարեղէնաց աճման. և յԱրեւելեան կաղմեցուցեալ լէշ ազինդ, թէպէ և օգնէնեբ ազատ հողն մէջ ո նախադասելիեայ, և բաւականին քաղթ աւալն մէջ ամենէն հաստատուն կզանի. Այս ապարոյութիւնն բաղդեայ լէն հեռանում, և են ազատանալու ազդեցիկն ապահովայ եղեան, մինչև եթէ հարկաւոր հետևողութիւն ունին, շուրն շատ ստանալ կլինին.

Ամենից օգտաւէտ կլինիլն շաքարեղէնայ համար աւազ և թարթեայ, և աւելի լաւ եթէ ծովեզր լինի, որպէս որ կողքինաց վերայ մեջ ստանալ անատմայ, որով եթէ որ աղայն հեւթն ջուրն հեռ փըռչելով մեծ օգտաւէտ ներգործութեան ստանում անհեպին.

Երեք մասնան բաժանման ճակնդեղներ, ցուրտ, չոր և անձրևային, այլ յստակ յստակ ներգործութեան տանում շաքարեղէնաց.

Հնդկաստանայ շաքարեղէն եթէ սառոյի ցրտին անհեն լի աճեկց, մինչև երկու ամենն անհերի միանդագամայն ներքեւմուտ, և խաւերի մինչև նմանան գաւառներ, որք եղանակին շարունակ սխաւեան աճել. Ուղեւ չոր եղանակին և աւր քաղինանը ընդդիմանալով սխաւեան բերել, և մինչև այրմանեան անձրեւն վերայ տարրել. Զարմանալիայ տեսնել են մասնակամ տեղ շուտ շուտ աճեն երեւ անյոց մինչեւ մ փերեցին շաքարեղէնայ պատշաճ երեւման են անդերում ուր յստակ բազմաթին քաղցածքն. Իս մասնանակութիւն ապոյ ցուրտ տէրներ ետել սեպհ, և չորութեանի եթէ որ հարկաւոր լինի, քանզի ընդհանուր որ շաքարեղէնաց հեւթն եռալու յանդկայն, անձախեվրով անձրեւի մեջում, այնոր միանգամայն ճըրայի և անհաւ լինի, եթէ պատասխան անձրեւների թողնին վերէն մնալ, որ աղքի լով լինում յատուկ և ողի խաղայոյ. Անձրեւայէն եղանակին ներգործմայ և գաւառթայնութեամբ հողին, որ թէպէտ չորացած և անում, սակայն անձրեւ գտանելով բայց եւերն կանաչանայ և զարգանանայ.

Իս հաստատ բանայ և տեղայու անհրաժեշտ ընտկիլի են մեկայութեան, որ որքան որ պետրին կարին և հերքին անձրեւայէն եղանակում, այնքան ես առաւել աճեցուն կլինի.

Տընկելու եղանակ, այսինքն հերկել, տնկել, եռել անդրիտան տերևներէն որէնել, նոյնպէս.

Շաքարեղէնայ մշակութեան առաջին գործնայ հողերի պատրաստութիւնն, ուր ամէն որ պէտք սրբելկին. Հնդկաստան են շատ պարզ և հեշտայ, որովհետև գետինեմնէն հասարակօրէն Զվենարին մի և մեր ժամանակ մշակելեան Ձուն անայ ծեծութեամբ, երբ որ անձրեւի նշանն երեւայ, պատրաստութիւնն այսինքն տաւրն ծածանայ կամ բրով բանալ որքան շուտ որ կարելի լայ, և անհեպայ հողերի վերայ ցանցանեկայ և տղայ անձրեւ անձրեւում առաջանելն ընտրան կարգման են հողերի վերայ որ աղքեն պատրաստեցեան, երկու կաղմեցն եւ, այսինքն յԱրեւելից յԱրևմուտ և միւսն հիւսիսից հարաւ, մինչև բոլորն աւարտելի. Իս բանի համար երկու տեսակ արօրան գործ ածում տեղս, Հնդկաստանայ և Ամերիկայ, որ շատ նախադասելիայ քան թէ առաջինն. Գետինանեն հարկաւորան լէ հերկելու, և որքան որքան որ խոր մտի հողի մէջ, այնքան առաւել լաւ շաքարեղնի կռուանի. Անձրեւի ժամանակ բոլոր հողի մէջ հերկելոյ օգտաւէտ յայտնեայ. Եթէ ճահճոտ լինի բաւական ժամանակ կզտանի հանել և հողի հեռ խառնել յառաջ քան զշաքարեղէնայ անհելն. բայց եթէ տաւրն հեն լինի, մինչև անձրեւ եղավ, կհարկի հողի մէջ մնալ. Զինի հողն պատրաստելոյ և անձրեւն տեսնելոյ առաջանալն պէտք բան գէնն փոր բերելոյ համար որ շաքարեղէնն անեկի. Իս երկու մասն կպատմանի, այսինքն, յարմար ժամանակն, և ամեն յաջողակ կերպին անհելոյ.

Յարմար ժամանակն կախողութի բոլոր յաւակութեանց հողոյ, ուր և եղանակներէ, որպէս և յատկացեալ անդամնէրէ. Սառոյի ցրտին երբէք խարհրդածեալ լի անհել. Ցիզ Յ.ունէր սեմա. Հնդկաստանայ շաքարեղէն չեն անհւում, այլ Օգոստոսայ և Զեմտեմբերին կարելի կլինի անհել, որովհետև մինչև այս քանի ուղեւն բաւական արմատ դնում և աճում, որով անցնում ամեն մնացան. Ցնդ.այդ ընդհեկեն շատ նախադասում Սեպտեմբեր և Մարտ ամիսներն վաղան անհելոյ, որ շատ ուղեվայ. Այսպէս տեսան են նախադասութեան երբ որ եղանակն մեղմայ երեւան, քանզի եռալ մեծ քամու ել անցած Ցրեւից պահանման, և շաքարեղէնն մեծ ամեն պաշար սաղեւեր երկի-ցեց [illegible]. Մէյ և Զունն առաւել [illegible], և ամբարմար շաքարեղէն

մանկանց համար ։ Քրիստոս և Առաքեալքն կարգեալ որ կրթեն մանկունս, եթէ հարկին պահանջէ, և եթէ հոգն անձանց չառնուցուն լինին ։ Մեծագոյն հասարակութեան ծնողք և անձնականութեանց ։ Ընտրել անձինս վերինս, և եթէ ուղղեսցեն [illegible] չլինի ։ Չասս յաջողակ ուսուցանել մանկանց համար ։ Նախանձ և [illegible] բարութեան անշաւաւոր և անկարեւորութեանց ոսկ վասն հասարակաց մանկանց ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ։

ՅՈՐԴՈՐԱԿ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՅԱՌԱՋԱԴԻՄՈՒԹԵԱՆ

Անցեալ Հարաթ մեք մեր պարտականութեանց արժանի ՚ի «Ազգային Յառաջադիմութեան ցանն» հրատարակեալ վերջ տալով. և յուսամք որ մեր Պատուելի ընթերցողքն եւ իւրեանց պարտականութիւնն կատարել լինին ։ գլխն ՚ի գլուխ կարդալով ։ Սակայն հարկաւոր համարեցաք այս կարճ համառօտութիւնն եւ գրել. առ ՚ի բարւոք մեր ամենայն [illegible] գրութեան և անջնջ [illegible] ձեր մտքում ։

Յառաջադիմութեան համար՝ ծնողն նախ հարկաւոր այ համարում Ազգասիրութիւն. որոյ կերպն եւ ցուցանումն ; այսինքն Ազգային պատմութեանց ծանօթութեամբ լինի ։ Եւ այս սէրութիւնն ընդունելի այ եղել ամենայն Ազգաց յամենայն դարս. վասն որոյ անհնարին համարեմք կրկնել սա թէ ամենայն Ազգք ջանամեծան նախ իւրեանց Ազգի պատմութիւնն սորվեցնել իւրեանց մանկանց ուսումն, այսպես այլոց Ազգաց ։ Քանզի ինչ չուկենալ մարդոյ խօսել այլոց առն ինչ կոյ, առանց ծանօթ լինելոյ իւր առն մէջ եղելոցն ։ Ծանօթեալ այս ։ Ազգային պատմութեամբ մանկանց միտք կրթւածոցն ։ կ՚խօսան այն որ առնէն ինչ բարի ընտրելոյ սորվել, կամ մի ան ինչպէս իւր արիւնն մեր այ ամենէ վասն իւր Ազգի պաշտպանութեանն. իւր Ազգի փառքն կարգաւորեն իւր արմանն ։ կ՚ասէն և կեցնալ իւր անձն Ազգի արիստուկեան հետեւելով՝ բարի առնել և ինչքն. որոյ նման թէ բազումք գուշգօն՝ ուրքան ոգւով կ՚ձոնին. գուք ինչինս մատուցեալ. Եւ մի և նոյնպէս՝ վասն, ինքնահաւան և [illegible] անձի պատմութեամբ կ՚խօսայ ուրքան մեծացել իւր Հայրենեաց և իւր Ազգին. որով իւր սիրան կցանի և կ՚խառնի նոյնպիսի սիրոյ ։

Երկրորդ՝ հարկաւորոյ ինքնահաւանեան մի առաքինի սրտին բանին ՚ի մեջոյ ։ Ինքնահաւանութիւնն մնասկար սեր չէ. այլ հարկաւոր է մարդոյ թէ չափաւոր լինի. քանզի թէ մարդ ինքնահաւանութիւն չունենայ. իւր արժանաւորութիւնն չի ճանաչել. որով իւր յարգն կորցանի ։ Վասն որոյ՝ չափաւոր ինքնահաւանութիւնն չէ որ մնասակար այ ։ այլ չափից դուրսն ։ քանզի՝ յայնժամ մարդ [illegible] պատմեն և պատճառ կործանման ։ Զիս որոց անձն՝ որ ինքնահաւանութիւն չունենայ ։ Ցերեկն՝ այնքան որ [illegible] լինի. բազմաձայնն՝ բազմաձայն և ամենան՝ [illegible] ։ Այլ [illegible] ։ [illegible] և բազմաձայնն՝ [illegible], որ [illegible] ։ և [illegible] ուրքան այս [illegible] լինի, քան [illegible] հայրենին կ՚[illegible] ։

Ինչ են այսպիսի թէ [illegible] որ ամենայն [illegible] ինքնահաւանութիւն ունին. Վասն որոյ մեզ այն ինքնահաւանութիւնն այ [illegible] արչափից դուրս լինի ։ Որովհետեւ թէ մեր իւր [illegible] և կարողութեան [illegible]

և կարծի թէ իւր այնս խելօք և կարող ձեռք չկայ ։ Կարծէ՞ք այլ որոց անձն անդամ լինի ։ Բայց թէ աշխարհի մարդոց իւր ազատութիւնն ցուցանես ։ չի ընդունելէր ։ կամի իւր այլոց կարծիքն պաշտպանել , քանզի գծայլեալ է իւր խելքի մերոյ ։

Ութերորդ՝ ի՞նչ կզդանամք այս մասին՝ որ ոչինչ եւ այն իւր ազատ կարծիքն չի ընդունելի ։ Ցայժմ կզդանամք խաղաղութիւն , նախանձ և համաձայնութիւն , որ երկոքեանն եւ պնդեն թէ՝ ծախնեց և հակառակութիւն բազմազանութեան պետականութեան ։ Թէ՞ աշխարհի ինքնահաւանութիւն թագաւորութիւն անզամ՝ կ'կործանի ։ Ուրեմն մանաւանդ երկիր՝ կամ մի քաղաք՝ և կամ մին համաձայնութիւն ի՞նչ օգնի զինիանան ։

Երրորդ՝ Հայոց լեզուն Հայկազար այ մասն Ազգի պաշտպանութեան ։ — Այս մասին այլ անզամ եւ կեանքե՞ք մասն որոյ ասա այսքան առնէք որ՝ կատարեալ և ճշմարտապէս մին Ազգի ազգութեան նշանն իւր լեզուն է ։ Խօսքեալ ծննդոց Ժ. Ա. Գլխին համար 1 եւ 8 մերահամ ընէք՝ ի սկզբանն ամենայն երկիր էր լեզու մի ։ գինի խառնակութեան՝ լեզու և բազմաւն բաժանեցաւ ։ և որքան ազգք որ մի և նոյն լեզուն են խօսին՝ բաժանեալն ի միասյ և եղեն յառաջացեալ Ազգ ։ զոր օրինակ Հայ ։ Ենկլիզ ։ Ֆրանգացի ։

Ուրեմն՝ Հայկազարն այ Հայոց ։ Ենկլիզի ։ և Ֆրանգացւոց խօսի լեզուքն , որով յառաջացեալ միան նոյն Ազգերն ։ Թէ որոց մին լեզու կորնչի ։ ուրեմն նոյն Ազգն եւ կորած ։ Եւ ի՞նչպէս սիրովն կորնչի ։ այսպէս որ՝ թէ որոց Ազգ մեկ զգի լեզուն նախապատիւ բան զեւր , իւրն կենդանէ մեռանին զործ կամի ։ իւր ազատութիւնն ի բնայն ծնողայն ամբողջական՝ ոչ թէ մայրն նախապատուէն այլոցն ։ այլ և իւրեանցն չարհամարհէն ։ և այս արհամարհութեանց Ազգայնին ամենայն ամբողջութիւնք եւ չարհամարհէն ։ որով մեռ ազգան որ գուռ զոյ՝ կենդանի լեզու այն Ազգի , որոյ լեզուն իւր նախնիքն նախագալանց ։

Թէ մեր մօտք մին անոյ կանիք ամեցեալ մէջ ։ շատ կանոնները ասատութեան ճշմարտութիւնն ։ Ի՞նչ եղան մօտիկ զուազնեկի մեր Ազգի բազմութիւնն , ինչ կոյ այժմ՝ ի Սուրբամ , բայց ՚ի գերեզմանատունն ։ առ ՚ի մխայել թէ չի և եկել երկիրն մեր Ազգի բազմութեամբ ։ Ո՞ւր են 40 հազար տան Հայերն որ բառ Զաւհիցուայն գնացել էին կերան ։ Լեհացւոց պատմութեան միջոցն ։ և որք փակք միջոցում այնքան բազմացել են , որ երկիրը անգմէր հոլանդացւոց սերան ։ Արտաքնան արհամարհեցին իւր բնայն Ազգայնն լեզուն եւ Ազգայն ամբողջութիւնքն , և Ազգայնն հաւատն , մասն որոյ այնքան բազմութիւնն երկրոյ աշխարհալոյ ։ Ուրեմն սակաւ սպորդ արհամարհոյ ։ շատ Հայկազար այ լեզուն մասն պաշտպանութեան Ազգութեան ։

Այսմ բա՞ն ապշեալ լինելով մեր խնդրոյն՝ նախահայրն Ադամ , հրաման էր տուել իւր ամեան երկինքն ազգայ ժողովուրդքն իւրեանց լեզուն թողուն և Հայերէն խօսել , որով ՚ի հարկէ իւրեանց լեզուն մոռանալ , իւրեանց ամենայն ամբողջութիւնքն եւ կ'կորսանեն և կ'Հայանան , որպէս և եղեն ։ Այն այս հնարքն և Լատին Թագաւորն Դարաից 380 ամի Քրիստոսէ՝ ձեռնարկ ամբողջն ուղղակի այն Մեծ բարձ ժամանակ ։ գործ գնել ընդգծելով մեզ ։ այլեւ սաշտպել մեր գրքերն և հրաման տալով մասն գրեր և գրերոց . Դարաից ուսանել , որով հաւաքեր մեզ Դարաի փոխել ։ Այլ՝ ոչ սորա և ոչ Ցանկերան ամենայն հնարք և այն կարողացան մեր նախնի քաջե-

[illegible] յաղթել ։ Ո՛չ սուր և ոչ հուր [illegible] [illegible] Եղիշէի ։ [illegible] ։

[illegible] Գրուն [illegible] 8 [illegible] ։ [illegible] ։

[illegible] ։ [illegible]

ԱՐԱՄԱՅԻՍ

ԳԼՈՒԽ Բ.

Հաւաքածաբանութիւն

«[illegible] ։
[illegible] ։
[illegible] ,
[illegible] ։» [1]

[illegible] Պարոն [illegible] ։ [illegible]

[illegible] Պարոն [illegible] ։

«[illegible] ,» [illegible] Պարոն [illegible] ։ «[illegible] ։» [illegible] Պարոն [illegible] ։ [illegible] ։»

[illegible] ։ [illegible] ։

«[illegible] ,» [illegible] Պարոն [illegible] ։ «[illegible] ։» [illegible] ։

«Ոչ, [illegible] ։»

«Ոչ ։» — [illegible] ։ [illegible]

1) [illegible] 30 կամ 40 [illegible] ։

զալարա այ և ոչինչ. Թուրքաստանեցից չէ հարցացողին. այլ հարցեալ [illegible] ունայն գիտութեան [illegible] փոքր [illegible] յետ այս հայ [illegible] «Տէր Պարոն Աբրայն [illegible] [illegible] [illegible]» [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] «Պատասխանեցի ես թէ՝ ոչ ինչ. որ [illegible] Պարոն Խաչիկեանին [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] թէ [illegible] [illegible] [illegible]» [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] և ես [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] քանզի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] ի [illegible]։

Լի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

Միշտ [illegible] ի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Սուրբ Գիրք [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible]։

Մ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

Որով [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

Համբերութեան [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ի [illegible]։

« Տէր, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] » [illegible] [illegible] [illegible] « [illegible] և [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Օ. ի [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Օ. ի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Պարոն Օ. ն [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Պարոն Օ. ն [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Պարոն Օ. ի [illegible] և [illegible] ի [illegible]։

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ի [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] ի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]»

[illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] և [illegible] ի [illegible]։

ՏՆԱՅԻՆ ԼՈՒՐ

[illegible] 30. Տիկին Ղեւոնդ Ն. Յարութիւն ծնաւ Ուստր։

Տիկին Մարտիրոս Ս. Յովհան ծնաւ Դուստր։ Նոյեմբեր 9։

Նոյ. 14 Տիկին Ռ. [illegible] ծնաւ Դուստր։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ [illegible]
Մ. Պ. [illegible]